

JAGUINTA

algun altre), seguirem incrèduls davant aquest ètimon *Šaffâr*, rar, rebuscat i insatisfactori per a la fonètica, i afirmant que tot ve del certíssim *Ġā fur*.

Jagones, V. *Llegona* *Jaguda*, V. *Jaça*

JAGUINTA

Partida de pasturatges a l'alt Conflent en el terme d'Aiguatèbia-Saltó (XXVI, 244.10). pron. *žəgíntə*. És versemblant, donat el lloc, que sigui un derivat de *jaient*, *jaguda*, en el sentit de jaça, paratge on jeu el bestiar; la grafia *La Jaguinthe* del cadastre sembla inspirada per una pseudo-etim. fr. *Jacinthe*. Ponsich (Top. 130) ha llegit *Saquanton* en un doc. de 1046. paratge a l'occident del te. d'Aiguatèbia, prop de Saltó; potser no és el mateix lloc: o potser lectura inexacta per *Saquintó*.

JÀIER

Partida del terme del poble xurro Azúebar (Alt Palància) (XXX, 39.8). Deu venir de l'ár. *ǧayyār* 'calcinar' 'obrer guixaire o que fa calç'. *RMa: PAlc* 135a 18: *jayār* 'calero, el que hace cal', de *ǧír* 'guix, calç' (Dozy I 238). J.F.C.

Jaïes, *Jaïlles*. V. *Jaça*

JALAIX

Partida antiga del terme de Benissa (Marina Val.) documentada l'any 1562 (Salva, *Callosa* II, 99).

Jalea llogaret antic del terme de Salem (Vall d'Albaida) *GGRV* II 71.

El més probable és que tots dos siguin d'origen àrab: de l'arrel *ǧall* 'ser gran, gros, greu' (Dozy I 203); *ǧalīl* (pl. *ǧilāl*) 'carnudo', 'carnoso, gordo' *PAlc*, «magnus» *RMa* 466, 416.6. Si se'n va formar un derivat adj. *gallī*, 'greixós' 'gros' f. -īya, ja seria una bona base per a *Jalea*; sembla que vulgarment es confonia aquesta arrel amb *ǧly* com observa Dozy a propòsit d'*aǧlaya* *RMa*; i Mehren, lexicògraf de Síria registra *ǧallāya* amb el sentit de 'fang, llot' < 'terra grassa'; d'aquest també pot venir *Jalea*, i d'un plural romànic **Jalais* pot sortir *Jalaix*. Si bé és possible que amb aquest se sumés un mossàrab **argelairs* = cat. *argilers*.

LA JANA

Poble del Baix Maestrat, uns 18 k. a l'O. de Vinaròs, i uns 6 al NE. de Sant Mateu.

Pron. local: la ǧāna a Xert (1935) (LLJ:72); a Traiguera *la žāna* però en conversa, hi sento adés *lažāna*, adés *ažāna* sense article (XXVIII, 47.18, 48.1, 52.9); en el poble mateix *la žana*: i. com a gentilici familiar, *gríjs* (XXVIII, 37.5), mentre que a Traiguera els digueren *ǧanéřs*.

MENCIONS ANT. *S.XIII* l'Edrissi, en el trajecte de València a Tarragona, després de Peníscola anomena una *qarya jāna* قرية يانة llogaret *Yana* que per tant és evidentment aquest poble (Alemany, *Geogr. segün los ár.* p. 68; ed. Saavedra, 39; ed. Ubieto, 103). *S.XIV* *Layana* (*Memor. Muñoz. BSCC*, XIV, 432); 1588: un *Guillem de la Jana Valls*, text incomplet i ambigu cit per Traver (*Antigs de Cast Pna* 464); si fos ordenació inacurada en lloc de *Guillem Valls de La Jana* no dubtariem, però així es podria entendre Guillem fill de Na Joana Valls (més rebuscat, però *Jana* per *Joana* i una dissimilació de *n* en *l*, no són coses insólites).

En canvi desconfio decididament d'una pretesa identificació de Cortès amb una **Theana* del gr. Θεός, 'dios' una de las siete ciudades que según las Tablas de Ptolomeo corresponden a la Ilercavonia» (*GGRV*, Cast., 153). Avienus cita per aquí un «oppidum *Tiar* o *Tear*» (altres *Thear Julia*) els quals poden ser formes més fidedignes, d'un lloc d'identificació ben obscura, però que ja no s'assembla gens amb *La Jana* encara que haurà induït a algun modern (per tal de lluir el seu «grec») a alterar la forma de la cita ptolemaica. *Biblgr. en Lz*, Vargas, c. 1774 (i. 240). El toponimista crític prescindirà del tot d'aquests *Thear* o *Tiar*, inconnexos amb *La Jana*, i de *Theana*, merament inventat.

L'**ETIM.** vera la vaig explicar ja en el *DCEC* i *DECH* s.v. *xana* i ho he ampliat més en el *DECat* IV, 876-7. «En el català de l'alt Pallars (Flamicell) he sentit viu el nom *janes* per a les fades que habiten en coves, sovint vora les fonts; i, en la toponímia catalana, el mot es troba en molts llocs de les comarques de l'Oest i de València; el més important és *La Jana*, poble del Maestrat (*E.T.C.* i 252.85), on hi havia una de les poques fonts d'aquella seca comarca». En l'enq. de 1961, els vells més entesos m'explicaren que el poble antic de *La Jana* era a l'indret dit *El Carrascol* (avui, ja deshabitat), però encara hi havia un veinat habitat fa pocs anys; allí mateix hi ha *Les Jekümes* (o *Jakümes*), bassa antiga amb una sènia per desaiguar-la, i l'aigua s'enfonsa sola en el terrer, per anar a emergir de nou a Benicarló; però com que l'aigua de les llacunes es corrompia i hi havia febres, el poble es va anar traslladant, ara fa 200 anys, cap a on és ara (XXVIII, 34-35).

Hi ha molts altres NLL a totes les terres catalanes on ha quedat congelat aquest nom arcaic de la fada, provinent del ll. DIANA 'divinitat campestre dels boscos i les aigües', que St. Martinus de Braga (S.VI) ens diu convertida en una divinitat rústica que la gent del